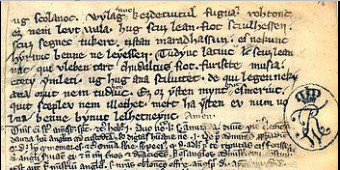

Magyar nyelvtörténeti korszakok és forrásai szemináriumra

	1	2	3						
1									
2						4		5	6
3									
4			7		8 → 8 ↓				
5				7 → 9 ↓					
6									

Függőleges:

1. MEGOLDÁS
2. Ökológia röviden
3. MEGOLDÁS
4. Visszhangzó, tompa, **mély hangot ad** ütésre egy kisebb üres vagy üreges tárgy, testrész.
5. Létezni
6. 'ki' oroszul
7. Kutya
8. Argon vegyjele
9. Kérdőszócska

Vízszintes:

1. Csomóz
2. Igavonó
3. Az egyetlen rövid 'o'-ra végződő szó
4. Jód vegyjele
5. General Electric
6. Megoldás folyt.
7. (az Úr ...) évében
8. Fércel, varr

Königsbergi töredék és szalagjai

A Töredék és a Szalagok ma ismert formájukban egy eredetileg a 13. századból származó, ám számos későbbi, 14–15. századi betoldást tartalmazó kódex kötésében maradtak fenn. A Töredéket a kötet szennylapjául használták fel, míg a Szalagokat a kötés megerősítésére szolgáló csíkként a kódex gerincére a bordák közé ragasztották, hogy a könyvtestet és a kötet tábláit egyben tartsák.

A Töredék eredetileg egy duplafólió jobb oldali lapja volt, amelyet a könyvkötő nem pontosan a közepén vágott ketté, hanem úgy, hogy a szemben levő oldalból keresztben mintegy 1–1,5 ujjnyi szeletet rajtahagyott a megmaradt lapon. Ezen a csíkon a kilencsornyi magyar szöveget író kéztől származó, szintén magyar nyelvű szöveg sorainak utolsó betűi látszanak (pl. –uc, -iuc), hátlapján pedig a levágott ugyancsak magyar szövegrész sorai élén álló betűk szinte alig látható maradványai. Ezt a megmaradt csíkot a könyvkötő azután behajtotta, s ennél fogva kötötte be a Töredéket tartalmazó lapot a kódex elejére.

A Szalagokon olvasható magyar szöveg – már amennyire ez a 19. század végén és a 20. század elején készített fotók alapján megállapítható – ugyanazon kéztől származik, mint a Töredék kilenc sora. A szöveg a négy Szalag mindkét felén végigfut, az elülső (rekto) oldalon a sorok legeleje hiányzik, s a szöveg vége és a margó is látható, míg a hátoldalukon (verzo) jól látható a szöveg eleje a margóval, s a sorok vége van levágva. A négy szalag körülbelül a középtájon összeillesztve 10–11 csaknem teljes magyar sort ad ki.

A szöveg egyetlen, párbeszédekkel és monológokkal tarkított narratívát alkot, melynek középpontjában Mária áll. Az elbeszélés időrendben halad: a Szalagok előlapján Gábrriel angyal kiválasztásáról hallunk, akit Isten Názáretbe küld, s ezután – a Szalagok előlapjának töredékes alsó részén – találjuk az Angyali Üdvözlét leírását. A történet a Szalagok hátoldalán – Szilády Áron rekonstrukciója szerint – Rómában folytatódik tovább, ahol egy jósnő beszél Isten, a keraluc kerálának szent, arany oltáráról, azaz Máriáról, aki egy látomásban (látotuban) mint gyermekét ölében tartó szűz jelent meg neki. Ezután a – Szalagok hátoldalának töredékein – valaki felkeresi a jászlat, s bepólyálva ott látja a kisedet, amin az ürdügök szörnyülének. Ezután következik a Töredék híres leírása, mely szerint valakik úgy szólának, hogy még soha (világ kezdetüitől fogva) olyan nem történt, hogy szűz gyermeket szüljön, s mégis szűz maradjon, s ezzel a szöveg véget is ér.

A Szalagok által alkotott oldal és a Töredék, amint azt az újabb kutatások egy szövegpárhuzam segítségével bebizonyították, eredetileg összetartozhatott. A nemrégiben talált szöveg szerint ugyanis, amely nagyfokú hasonlóságot mutat a Töredék magyar szövegével, az úgy szólának alanya a Szalagok végén olvasható ürdügök lehetnek, akik – amint azt a magyar szöveg mondja – valószínűleg a Töredék mondataival szörnyülének.

A KTSz eredeti formájában tehát egy olyan duplaoldal lehetett, amelynek első lapja mindkét oldalán magyar szöveget, második lapja elején magyar, utána azonban latin szövegek, különböző prédikációvázlatok állhattak. Ez a duplaoldal eredetileg az emlékek őrzőkódexének utolsó ívfüzetének legfelső, könnyen eltávolítható duplaoldalát képezhették, amelyet a 15. században, amikor a kódex már a Königsberg közelében fekvő Wehlau ferences kolostorának könyvtárában volt, feltehetőleg az érthetetlen magyar szöveg miatt

eltávolítottak, s helyére egy 10 lapból álló papírfüzetet kötöttek, a kivágott duplaoldal darabjait pedig a kódex újrakötéséhez használták fel.

A két részből álló emlékcsoportból először az úgy szólának kezdetű Töredéket fedezték fel, 1863-ban, erről Toldy Ferenc még ugyanabban az évben hírt adott, s az emléket is ő nevezte el Königsbergi töredéknek. A Szalagokat harminc évvel később, 1895-ben fedezte fel a Königsbergi könyvtár igazgatója, Paul Schwenke, s a Magyar Akadémia kérésére ő szedette ki őket a kódex kötéséből. A négy Szalagot ezután többször Magyarországra hozták, s le is fotóztatták, ám egyik kép sem sikerült szerencsésen, s a szöveg olvasata máig is sok helyütt bizonytalan. Később az Akadémia és a Nemzeti Múzeum többször megpróbálkozott a nyelvemlékek megvásárlásával, ám az ezirányú kísérletek sikertelenek voltak, s a töredékek Königsbergben maradtak. A II. Világháború során a szovjet bombázások elől a könyvtár anyagát különböző más gyűjteményekbe próbálták menteni, s így a nyelvemlékeknek hosszú időre nyoma veszett. Csak 1984-ben sikerült őket azonosítani a lengyelországi Toruń egyetemének könyvtárában, ám ekkor már csak a Töredék volt meg, a Szalagok és az őrzőkódex mindmáig ismeretlen helyen lappang, sőt lehetséges, hogy meg is semmisült.